

KANT

Immanuel Kant (1724-1804) levde hele sitt liv i Königsberg-Lområdet i datidens Preussen. Han ble grundig utdannet innen naturvitenskapene og rasjonalistisk opplysningsfilosofi. Kant jobbet hardt og lenge for å få et professorat i filosofi ved universitet i Königsberg. Deretter entret han den «kritiske fase» i sin filosofi, innledet av verket *Kritikk av den rene fornuft*. Her utformer Kant sin metode, transcendental idealisme, der erkjennelsens gjenstander bare kan undersøkes forsåvidt som de stemmer overens med de menneskelige fornufts- og sanseorganer. Med dette føyde Kant innsikter fra den kontinentale rasjonalistiske tradisjonen sammen med empirisme: «Tenkning uten innhold er tom, sansning uten begreper er blind».

Kritikk av ren fornuft er nettopp en kritikk av den Leibniz-inspirerte metafysikken som dominerte tyskspråklige universiteter på Kants tid: For Kant var den spekulativ og «tom». Den erfaringen empiristene la til grunn var på sin side blottet for begrepelige elementer – som kausalitet og substans – og dermed «blind». Begge former for kritikk er blitt gjentatt og videreutviklet av Kant-inspirerte filosofer gjennom to århundrer.

Kant har også vært en betydelig inspirasjonskilde for en av de dominerende teoriene innenfor den normative etikken, nemlig deontologien, og for mange er det nettopp hans bidrag innenfor etikken som er kjent. Og innenfor etikken igjen, er det spesielt hans tre formuleringer av det kategoriske imperativ som han blir husket for. Disse bidragene, samt mange andre innenfor nærmest samtlige av filosofiens underdisipliner, har gjort Kant til en premissleverandør som filosofihistorien ikke har sett maken til siden Platon og Aristoteles. Følgelig er det helt på sin plass at vi omsider vier et nummer til denne tenkeren.

I artikkelen «Can Immanuel Kant be considered the father of modern global constitutionalism?» gransker Vittorio Jacinto Kants skrifter om internasjonal politikk og lovgivning. Jacinto drøfter hvordan det kan være en moralsk plikt å etterstrebe stadig større politiske enheter, ettersom et mangfold av stater alltid vil kunne føre til konflikt og krig. Artikkelen inneholder flere filologiske og historisk bevisste betraktninger, og ender med en diskusjon om Den europeiske unions mulige rolle i utviklingen av en global grunnlov.

I «Beginner's Guide to Kant's Aesthetics» gir Erik Løvhaugen en introduksjon til Kants estetikk, nærmere bestemt §§ 1-8 av Kants tredje kritikk, *Kritikk av dømmekraften* (1790). Løvhaugen går først igjennom Kants ulike forståelser av begrepet om «judgment», og forklarer forskjellene mellom moralske dommer og såkalte «judgments of personal enjoyment», før han går i dybden på hva som er særegent smaksdommer. Løvhaugens tekst er skrevet

«av en begynner, for begynnere», og retter seg mot alle som er nysgjerrige på Kants estetikk.

I sin artikkel «Positivismestriden: Gammel strid i ny drakt» går Gunnar Hopen gjennom store deler av filosofihistorien på jakt etter positivismestridens opphav. Hopen sporer denne splitten blant filosofer i forrige århundre tilbake til den greske og romerske antikken, der positivismisme og metafysikk ble forfektet av henholdsvis skeptikere og stoikere. Teksten har sterke kantianske undertoner, siden den diskuterer hvordan visse praktiske postulater, som Guds eksistens og andre religiøse dogmer, kan ha gyldighet, selv om de ikke kan bekräftes på empirisk grunnlag.

Henrik Voldstad og Ludvig Fæhn Fuglestad har intervjuet Michael Friedman, som er professor i filosofi ved Stanford University, under årets Kant-kongress i Oslo. I intervjuet diskuterer de særlig Friedmans tolkning av Kants teoretiske filosofi og den første Kritikken.

Sindre Brennhagen har omtalt boken *Aktiv dødshjelp: Etik ved livets slutt*, av Ole Martin Moen og Aksel Braanen Sterri. Her gjengir Brennhagen hovedtrekkene av argumentasjonen i boken og diskuterer også bokens resepsjon.

Sindre Brennhagen, Harald Langslet Kavli og Patrick J. Winther-Larsen hadde gleden av delta på Kant-kongressen som ble avholdt i Oslo i August, og vi har skrevet en rapport fra denne begivenheten.

Sven Inge Melander har oversatt en hyllest til Kant, ført i pennen av Moritz Brasch. Her byr Brasch på opptil felte eksemplar på Kants store innflytelse på senere tenkere.

I spalten «Fra forskningsfronten» drøfter Fredrik Nilsen, som har doktorgrad i filosofi og er ansatt som universitetslektor i pedagogikk ved universitetet i Tromsø, hvorvidt Kant mener at kvinner kan handle moralsk. Bente Larsen, professor i kunsthistorie ved UiO, har skrevet en artikkel for spalten «I praksis» som tar for seg Kants estetikk. Her legger hun særlig vekt på at kunst, ifølge Kant, ikke bare skal skape behagelige erfaringer, men også frembringe refleksjon.

Emil Faugli og Maren Kildahl Fjeld har skrevet mesterbrev om sine mastergradsavhandlinger, Håkon Blystad har skrevet et reisebrev fra Heidelberg, og som alltid er det et utdrag fra den leksikratiske encyclopedi, denne gangen om suverenitetsprinsippet. Til slutt har vi en quiz med spørsmål relaterte til Kants filosofi.

Vi håper at vi med dette bladet har klart å vise litt av Kants filosofiske rikdom. Vi skal nå ikke gjøre ytterligere forsøk på å veilede leserens fornuft, men heller ønske:

God lesning!

Henrik Voldstad &
Harald Langslet Kavli
redaktører